

2014m. lapkričio 28 d. Valdovų rūmai.

In memoriam Juozui Kazickui – patriotui, bičiuliui, žmogui...

Kalbėti apie Juozą Kazicką - ir lengva, ir sunku. Lengva, nes atmintis iškelia daugybę bendravimo epizodų, prisimena seni pokalbiai, tiesiog buvimas kartu. Sunku, nes Juozas Kazickas buvo tokia daugiaplanė asmenybė, kad baisu kažką tiesiog užmiršti, kažko nepasakyti iki galo, kažką prisiminti vėliau, kai atminimo žodžiai jau bus pasakyti ar užrašyti. Ir vis dėlto...

Šiandien prieš mūsų akis atsiskleidžia Juozo Kazicko mintys ir laikyseną. Kai reikėjo dirbti, parenti, parodyti iniciatyvą ar kitaip padėti Lietuvai, jis buvo aktyvus ir dosnus savo šalies pilietis. Tiksliau – ne buvo, o būdavo, nes tokių atvejų – turbūt šimtai. Bet kai aplinkybės Jį stumdavo į dėmesio centrą, ten kur laukdavo fotoreporterių blykstės, gražios frazės ir garsios kalbos, Juozas Kazickas rinkdavosi kitą aplinką - ramybę, šeimą, namus.

Darbus Lietuvai, nuopelnus Lietuvai Jis suvokė kaip savaime suprantamą dalyką, kaip kiekvieno iš mūsų pareigą, kurią turime vykdyti visą gyvenimą, nelaukdami už tai išskirtinio dėkingumo ar išskirtinės pagarbos.

O vis dėlto, prisimenant Juozą Kazicką, mąstant apie šios asmenybės gyvenimo kelią, žodis „išskirtinis“ mintyse iškyla itin dažnai. Išskirtinė biografija, išskirtinis pasiaukojimas tėvynei, išskirtinis noras ir pastangos vesti ją pažangos kryptimi.

Nedriščiau kategoriškai teigti, kad žinau, kur tokio mąstymo šaknys – šeimoje, asmeninėje patirtyje ar aplinkoje, kurioje Juozas brendo. Tebuvo praėję du mėnesiai nuo vasario 16-osios Akto paskelbimo, kai Juozas Kazickas gimė. Jam tebuvo ketveri metai, kai šeimą grįžo į Lietuvą. Ir visus Lietuvos Respublikos vargus, kovas už savo šalies teritoriją, savos ekonomikos, savos švietimo sistemos, savos kultūros kūrimą Jis matė savo akimis.

Matė, kaip sunkiai laisvė iškovojama, tačiau kartu matė, kokie pasišventę tautos idealams mūsų savanoriai, kokie nuoširdūs mokytojai, patys skaityti išmokę slaptose daraktorių mokyklose. Juozas Kazickas savo akimis matė, kaip pasaulinio karo nuniokota carinės imperijos provincija tampa Lietuvos valstybe. Kaip joje kuriami universitetai ir pradeda veikti sava valiuta, kaip mes laimime tarptautinio lygio sporto varžybose, o tautinis patriotinis auklėjimas skiepijamas jaunimui karta po kartos. Gal čia ir buvo Juozo Kazicko idealų ir vertybių šaknys, visą gyvenimą dvasiškai maitinusios Jo asmenybę, lėmusios Jo darbus ir poelgius, dosnumą ir žmogiškumą.

Taip, Juozas Kazickas priklausė kartai žmonių, savo akimis mačiusių Lietuvos Respublikos stebuklą. Tačiau jis priklausė ir tai kartai, kuri po Antrojo pasaulinio karo buvo priversta kurti gyvenimą iš naujo. Jis priklausė tiems žmonėms, kurie svetimose valstybėse, išlipę iš laivo su vienu lagaminėliu būtiniausių daiktų rankose, ėmėsi mokslų ir darbų, dažnai – derindami viena su kitu ir negalvodami apie nuovargį.

Juozas Kazickas irgi buvo iš tų – atkakliųjų, darbščiujų, užsispyrusiujų. Siekiančių ir gebančių pasirūpinti savimi ir šalia esančiu žmogumi. Nors jau buvo baigęs Vilniaus universiteto ekonomikos fakultetą, Jis dar kartą grįžo prie mokslų, 1951 metais tapo Yale'io universiteto doktorantu ir daugiau nei dvidešimčiai metų – dėstytoju.

Beje, šiandien tikriausiai daug kam bus įdomu sužinoti ar prisiminti, kad Juozo Kazicko disertacijos tema buvo „Čekoslovakijos ekonomikos sovietizacija“ (The Sovietization of the Czechoslovakian Economy“). Filosofijos mokslų daktaras objektu pasirinko temą, kuri skaudžiai sutapo ir su Jo, ir su Jo gimtosios šalies patirtimi – su patirtimi demokratiškų Europos valstybių, kurias okupavo ar brutaliai veikė autoritariniai pokario režimai.

Prisimindamas Juoza Kazicką, Jo loginį mąstymą ir gebėjimą bendrauti, Jo imlumą žinioms ir gebėjimą tas žinias perduoti, Jo gabumus sudominti ir patraukti auditoriją, neabejoju – jei Jis nebūtų savo jėgų ir dėmesio skyręs verslui, būtume turėję charizmatišką profesorių.

Tačiau ir Juozo Kazicko verslumas, Jo aktyvumas ir inovatyvumas niekada netilpo į verslo siaurąją prasme rėmus. Jo veikla – profesinė, darbinė ar kaip nors kitaip ją pavadintume – visada turėjo svarbesnį matmenį – humanizmo, tarnystės ir solidarumo su kitais žmonėmis matmenį. Juozui Kazickui verslas buvo ne priemonė siekti pelno ir praturtėti, o greičiau kūryba. O gal – žaidimas, tarsi sporte laikantis garbingo elgesio taisyklių. Ar ne čia glūdi atsakymas į klausimą, kodėl Juozas Kazickas, turėjęs visas finansines, ir ne tik finansines, galimybes, nedalyvavo Lietuvos įmonių privatizavimo procesuose. Tai, kas daug kam atrodo lengvai pasiekiamas finansinis grobis, Juozui Kazickui buvo svetima, nepriimtina, o kartais – ir amoralu. Jis apie tai mažai kalbėjo, dažniau pagalvodavo, o prasantardavo tik tiems, kuriuos laikė artimiausiais žmonėmis. Juolab garbingesnės tokiam kontekste atrodo Juozo Kazicko pastangos Lietuvą modernizuoti, nukreipiant į ją moderniausias technologijas. Prisiminkime ir ekonominę, ir politinę, ir tiesiog žmogiškąją atmosferą tų metų, kai Juozas Kazickas čia ėmėsi kurti bendrovę „Litcom“, vėliau tapusią „Omnitel“.

Su savo finansinėmis galimybėmis, su savo pažintimis Juozas Kazickas neabejotinai galėjo investuoti į verslą patikimesnėje, saugesnėje, skaidresnėje aplinkoje. Tačiau Jis visa širdimi norėjo, kad Lietuva kiltų iš sovietizmo palikto ekonominio skurdo, o dar labiau – iš sovietizmo palikto mentaliteto. Jis visa širdimi norėjo, kad naująja Lietuva ir naujomis galimybėmis pirmiausiai patikėtų jaunimas – dėl to taip dosniai mėcenavo aukštąsias mokyklas, skyrė stipendijas, rėmė kultūros, mokslo, sporto projektus. Įdomu, kokio dydžio salės šiandien prireiktų, jeigu norėtume į vieną vietą sukviesti visus žmones, kuriuos viena ar kita forma palietė Juozo Kazicko parama. Pirmiausiai į galvą ateina mintis apie Valdovų rūmus, kurių vienas paramos fondo steigėjų irgi buvo Juozas Kazickas.

Čia kalbu apie visai nesenų laikų Lietuvą, o reikėtų prisiminti ir Juozo veiklą išėivijoje – daugybė visuomeninių organizacijų ir fondų, socialinių projektų ir vėlgi – kultūros, sporto, meno renginių, tikrų tautiškumo švenčių. Ir nuolatinis budėjimas saugant lietuviškumą, nuolatinė aktyvi veikla Lietuvos laisvės byloje.

Vėlgi – nesiafišuojujant, nesiveržiant į pirmąjį planą. Kai šiandien su jauduliu prisimename 1990-ųjų Lietuvą – jau atkūrusią Nepriklausomybę, bet dar nepripažintą pasaulio, ir jos vadovų keliones bei aukščiausio lygio

vizitus pas galingiausių pasaulio valstybių vadovus, turime žinoti ir faktą: tokie vizitai neįvyksta savaime. Ir tada, 1990-aisiais, Lietuvos vyriausybės vadovams prezidentų, premjerų ir kanclerių rūmų durys vėrėsi ne be didžiulių Juozo Kazicko pastangų. O jis pats vėlgi liko „už kadro“ – kaip įsipareigojęs Švietimo ministerijai skirti milijoną litų kompiuterinio mokymo programoms, kaip skyręs šimtus tūkstančių mūsų aukštosios mokykloms ar dešimtis tūkstančių filantropiniams fondams, kaip nesuskaičiuojama daugybe kitų atvejų.

Tai tokių žmonių dėka mes suvokiame, ką iš tikrųjų reiškia žodis „mecenatas“. Tai tokių žmonių dėka mes suvokiame istorijos tąsą bei gražius ir lemtingus pasikartojimus: prisiminkime, ar neturi vidinio ryšio Juozo Kazicko veikla dvidešimtajam amžiui baigiantis ir brolių Vileišių pastangos dvidešimtojo amžiaus pradžioje? Visos šios figūros iškyla istorijoje kaip tikrojo pasiaukojimo savo valstybei pavyzdžiai.

Tačiau šiandien galiu tik su džiaugsmu ir dėkingumu prisiminti, kad, nors Juozas Kazickas negailėjo savęs savo tautai ir savo valstybei, profesinei ir visuomeninei veiklai, didžiulė jo dvasios dalis likdavo skirta šeimai, vaikams, draugams. Kaip didelę likimo dovaną priėmiau Juozo draugystę – brangindamas, vertindamas ir, gal pačiam Juozui tik nujaučiant, - besimokydamas iš Jo. Šiandien atvirai prisipažįstu – taip, aš daug ko mokiausi iš savo bičiulio Juozo Kazicko. Mokiausi optimizmo, kuris išlieka net didžiausių sukrėtimų ir išbandymų akivaizdoje. Mokiausi krikščioniško atlaidumo, kai už geranoriškas pastangas sulauki ne dėkingumo ir supratimo, o nepelnytų kaltinimų. Mokiausi žmogiško stoviškumo, kai, praradęs patį brangiausią žmogų – tokio pat šviesaus atminimo žmoną Aleksandrą, žaviąją Alytę, - neužsisklendi nuo žmonių, lieki ištikimas savo pasirinktam keliui ir šiame kelyje sutiktiems žmonėms. Mokiausi gebėjimo, kenčiant didelę fizinę kančią, išlaikyti šviesią dvasią.

Štai jau keli mėnesiai, kaip Juozo nėra tarp mūsų. Prisimenu mūsų bendrus darbus, prisimenu pačius atviriausius pokalbius Aleksandros ir Juozo Kazickų vasaros rezidencijoje East Hamptone šalia New Yorko, prisimenu šios nepakartojamos poros balsus ir žvilgsnius. Ir visa širdimi tikiu, kad Juozas į Anapilį išėjo laimingas. Žinodamas, kad yra labai mylimas savo dukters Jūratės ir sūnų Juozo Mindaugo, Mykolo Vytauto

ir Jono Algimanto ir jų šeimų. Žinodamas, kad jo dešimtmečius ginta ir atgavusi laisvę tėvynė skaičiuoja dvidešimt penktuosius Nepriklausomybės metus.

Na o mums liko tauraus ir nuoširdaus bendravimo, sąžiningo tikėjimo ir prasmingo gyvenimo pavyzdys. Tikrojo filantropo pavyzdys - kai, dar kartą išvertę šį žodį iš graikų kalbos, prisimename: „filantropas“ reiškia „mylintis žmones“. Juozas Kazickas būtent toks buvo gyvenime, būtent toks Jis iš išliks Lietuvos istorijoje ir daugybės žmonių atmintyje bei širdyse.